เรื่องเสร็จที่ ๒๙๙/๒๕๒๒

บันทึก

เรื่อง ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างมติของคณะกรรมาธิการปัญหารัฐสภา กฎหมาย และสิทธิมนุษยชนในการประชุมสหภาพรัฐสภาประจำฤดูใบไม้ผลิ ปี ๒๕๒๒ เรื่อง "ปัญหาการบัญญัติกฎหมายอวกาศ"

ตามที่หน่วยรัฐสภาไทยขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างมติของคณะกรรมาธิการปัญหารัฐสภา กฎหมาย และสิทธิมนุษยชนในการประชุมสหภาพรัฐสภาประจำฤดูใบไม้ผลิ ปี ๒๕๒๒ เรื่อง "ปัญหาการบัญญัติกฎหมายอวกาศ" ระหว่างวันที่ ๑๖-๒๑ เมษายน ๒๕๒๒ ณ กรุงปราก สาธารณรัฐสังคมนิยมเชโกสโลวะเกีย เพื่อที่หน่วยรัฐสภาไทยจะได้ใช้เป็นแนวทางในการเสนอขอแก้ไขร่างมติดังกล่าวต่อที่ประชุมสหภาพรัฐสภาครั้งที่ ๖๖ ซึ่งจะมีขึ้นระหว่างวันที่ ๑๓-๒๑ กันยายน ๒๕๒๒ ณ กรุงคาราคัส ประเทศเวเนซุเอลา นั้น

บัดนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาร่างมติดังกล่าวแล้ว มีความเห็นว่าหลักการ (legal principles) ที่ที่ประชุมเสนอให้นานาชาติรับรอง คือ หลักการที่ว่าอวกาศเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติทั้งมวล (common heritage of mankind) และการใช้อวกาศอย่างสันตินั้นควรทำได้โดยเสรี หลักการนี้ย่อมเป็นประโยชน์แก่ประเทศด้อยพัฒนาที่ล้าหลังในทางเทคโนโลยี ถ้านำหลักการนี้ไปใช้เป็นหลักในการแบ่งทรัพยากรธรรมชาติในอวกาศหรือในการสำรวจค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับอวกาศ เช่น สำรวจหาพลังงาน สำรวจว่าในต่างพิภพมีสิ่งมีชีวิตอยู่หรือไม่ เคยมีอาคันตุกะจากต่างพิภพ (extraterrestrial heings) มาเยือนโลกเราจริงหรือไม่ หรือมนุษยชาติในโลกเรานี้กำเนิดมาจากต่างพิภพใช่หรือไม่ เป็นต้น แต่ถ้าประเทศที่มีความเจริญในทางเทคโนโลยีนำหลักในเรื่องการใช้ประโยชน์จากอวกาศโดยเสรีนี้ไปใช้ในการสำรวจหาแหล่งน้ำมันหรือทรัพยากรธรรมชาติอย่างอื่น ตลอดจนการแพร่ข่าวสารไปในดินแดนอื่น ๆ หรือใช้เพื่อค้นหาหลักฐานและข่าวสารจากประเทศอื่นโดยมิได้เคารพอำนาจอธิปไตยของรัฐอื่นแล้วย่อมจะไม่เป็นธรรมต่อบางประเทศ และจะก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศที่เป็นจ้าวอวกาศ (space powers) ด้วยกันเอง หรือกับประเทศด้วยพัฒนาได้ ปัจจุบันสหรัฐอเมริกากำลังใช้ Remote Sensing Satellites เช่น Skylab หรือ Landsat ตามโครงการขององค์การ NASA (The National Aeronauties and Space Administration) ในการสำรวจแหล่งอาหาร น้ำ แร่ และน้ำมันในประเทศต่าง ๆ ในโลก และทำการเผยแพร่ข่าวสารที่ได้รับอย่างเสรีต่อชาวโลก ในการนี้ทำให้สหภาพโซเวียตทำการสร้างอาวุธต่อต้าน Remote Sensing Satellitos เรียกว่า Anti-Satellite (ASAT) Weapon ซึ่งมีทั้งอาวุธสงครามธรรมดา และอาวุธที่มีพลังประดุจนิวเคลียร์ ชื่อว่า directed-energy weapon เพื่อต่อต้านการสำรวจของสหรัฐอเมริกาโดยการใช้ดาวเทียม หรือสถานีวิจัยลอยฟ้า

ในปัจจุบันนี้ มีรัฐอุบัติขึ้นเป็นจำนวนมากกว่าเดิม และมีความแตกแยกในทางอุดมการณ์การเมืองมากขึ้น เมื่อรัฐเหล่านี้ไม่มีความสามารถในทางเทคโนโลยีเท่าเทียมกับสหภาพโซเวียตหรือสหรัฐอเมริกา ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า ประเทศที่พัฒนาในทางเทคโนโลยีจะยอมรับหลักว่าอวกาศคือมรดกร่วมกันของมนุษยชาติทั้งมวลเพื่อประโยชน์ในการแบ่งทรัพยากรธรรมชาติในอวกาศกับประเทศด้วยพัฒนาหรือไม่ ในขณะเดียวกันประเทศด้อยพัฒนาจะยอมหรือไม่ที่จะให้ประเทศมหาอำนาจทางอวกาศใช้เทคโนโลยีในอวกาศอย่างเสรีเพื่อเอาประโยชน์จากประเทศของตนในด้านการสำรวจและการรวบรวมสารสนเทศ แม้ว่าประโยชน์นั้นประเทศอื่น ๆ ในโลกจะร่วมใช้ด้วยก็ตาม ปัญหาทั้งสองนี้อยู่ร่างมติการประชุมของสหภาพรัฐสภาได้คำนึงถึงเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากมติข้อที่ ๓ และมติข้อที่ ๔ เนื่องจากมติทั้งสองข้อนี้มีความสำคัญเป็นอันมาก จึงขอให้ข้อเสนอแนะโดยละเอียดดังต่อไปนี้

มติข้อที่ ๑ ไม่มีข้อเสนอแนะเพราะเป็นเพียงการยืนยันว่ารัฐทั้งหลายจะยึดมั่นอยู่กับหลักการเดิมในการสำรวจและใช้อวกาศ (แต่ในการประชุมครั้งต่อไปอาจไม่แน่ว่ามหาอำนาจทางอวกาศจะขอแก้หลักการบางข้อหรือไม่)

มติข้อที่ ๒ ไม่มีข้อเสนอแนะเพราะเป็นเพียงการเชิญชวนให้นานาชาติคิดค้นหลักกฎหมายและมาตรฐานทางกฎหมายเพื่อให้การใช้อวกาศอย่างสันติบรรลุเป้าหมายตามสนธิสัญญาอย่างดียิ่ง

มติข้อที่ ๓ ต้องการให้มีการร่วมมือกันระหว่างนานาชาติเพื่อที่จะได้มีการทำสัญญาระหว่างประเทศในเรื่องดังต่อไปนี้

มติข้อที่ ๓ (a) ต้องการให้มีการร่างสนธิสัญญาเกี่ยวกับการแบ่งทรัพยากรธรรมชาติบนดวงจันทร์โดยถือหลักว่า ทรัพยากรธรรมชาติบนดวงจันทร์เป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ และผลประโยชน์ที่ได้จากดวงจันทร์นั้นควรแบ่งให้ทุกคนโดยเท่าเทียมกัน หลักการนี้เป็นที่น่าแปลกใจว่าสหภาพโซเวียตเป็นผู้เสนอในปี ๑๙๗๕ แต่ในความเป็นจริงนั้นในปัจจุบันมีเพียงสหภาพโซเวียตกับสหรัฐอเมริกาสองประเทศเท่านั้นที่สามารถสำรวจและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในดวงจันทร์ได้ ถ้าทรัพยากรบนดวงจันทร์เป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ ประเทศทั้งสองย่อมจะสำรวจหรือใช้ประโยชน์ส่วนตนไม่ได้ แต่จะต้องก่อตั้งหน่วยงานกลาง (Central Authority) ขึ้นมา เพื่อทำการสำรวจและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ปัญหาจึงคล้ายกับเรื่องทรัพยากรใต้ทะเลซึ่งในปัจจุบันยังยุติไม่ได้ว่าระบบหน่วยงานกลางที่จะทำการสำรวจใต้ท้องทะเลซึ่งเป็นมรดกร่วมกันนั้นควรจะมีรูปลักษณะใด จะยอมให้รัฐหรือรัฐวิสาหกิจร่วมสำรวจด้วยได้หรือไม่ การแบ่งปันผลประโยชน์จะทำกันอย่างไร ประเทศในกลุ่มโลกที่สามหรือกลุ่ม ๗๗ (Third World หรือ The Group of 77) ได้พยายามเสนอให้ก่อตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจเต็มในการสำรวจและแบ่งผลประโยชน์ (a strong international seabed authority) เพราะประเทศเหล่านี้ขาดเทคโนโลยีที่จะไปทำการสำรวจเอง ดังนั้น จึงพยายามอ้างหลักมรดกร่วมโดยเคร่งครัด แต่ประเทศที่พัฒนาทางเทคโนโลยีจะคัดค้านหลักนี้ และขอร่วมสำรวจและรับผลประโยชน์ด้วย ปัจจุบัน The Informal Composite Negotiating Text (I.C.N.T.) ของกฎหมายทะเลนั้นได้พยายามประสานข้อขัดแย้งของสองกลุ่มประเทศโดยการยอมให้หน่วยงานกลางมีอำนาจสำรวจใน

บางกรณีอาจยอมให้รัฐหรือรัฐวิสาหกิจเข้าร่วมทำการสำรวจด้วย สำหรับเรื่องการแบ่งทรัพยากรบนดวงจันทร์นั้นปัญหาจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน และในที่สุดสหภาพโซเวียตกับสหรัฐอเมริกาจะขอตั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับหลักเรื่องมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ

ขอให้สังเกตเรื่องปัญหาไหล่ทวีปและปัญหาเรื่องเขตเศรษฐกิจจำเพาะในกฎหมายทะเลด้วย ปัญหาทั้งสองนี้ชี้ให้เห็นว่า นักกฎหมายทะเลซึ่งเคยอ้างเสรีภาพในท้องทะเลและหลักที่ว่าทะเล คือ มรดกร่วมกันของมนุษยชาติ ยังต้องเปลี่ยนความคิดในเรื่องนี้ ที่จริง Grotius ผู้คิดทฤษฎีว่าทะเล คือ มรดกร่วมกันของมนุษยชาตินี้ ได้เคยแสดงความท้อถอยและเห็นว่าทฤษฎีนี้จะไม่เป็นประโยชน์มากนักมาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๖๒๕ และในที่สุด แนวโน้มของกฎหมายอวกาศจะเป็นไปในทำนองนี้ เพราะมหาอำนาจที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากกว่าจะต้องใช้หลักอำนาจอธิปไตย และการประกาศเจตนาฝ่ายเดียว เป็นการยึดการครอบครองดวงจันทร์และวัตถุในฟากฟ้าทั้งปวงเพื่อเอาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ส่วนตน

มติข้อที่ ๓ (b) เรียกร้องให้นานาชาติพยายามสร้างหลักการเกี่ยวกับการใช้ดาวเทียมในการแพร่ภาพโดยตรง (direct television broadcasting) ระหว่างรัฐต่างๆ โดยการทำสัญญาที่ถูกต้องระหว่างรัฐผู้ทำการแพร่ภาพและรัฐผู้รับการถ่ายทอดภาพที่จริงปัญหาเรื่องการใช้ communication satellites นี้มิใช่มีเฉพาะการแพร่ภาพ แต่เป็นปัญหาเรื่องการแพร่เสียง (sound broadcasting) ด้วย ปัจจุบันพลโลกของเรานี้ประมาณร้อยละ ๗๕ อยู่ในถิ่นที่กันการซึ่งใช้วิธีถ่ายทอดเสียงแบบสมัยก่อนไปไม่ถึง ทำให้การศึกษาของคนพวกนี้อยู่ในระดับต่ำมาก และการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ถิ่นเหล่านี้ย่อมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นการถ่ายทอดเสียงโดยตรงผ่าน communication satellites จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศด้อยพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

อนึ่ง การแพร่เสียงแพร่ภาพโดยตรงโดยการใช้ communication satellites นั้นในอนาคตอาจมีปัญหาเกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาทางเทคโนโลยี ซึ่งต่อไปในประเทศเหล่านั้นเอกชนอาจมีเครื่องรับภาพหรือเสียงโดยตรงจากดาวเทียม ถ้าไม่มีการควบคุมอย่างดีแล้ว อาจมีปัญหาในรัฐหนึ่งๆ ว่ามีรัฐอื่นส่งข่าวสารที่ไม่พึงปรารถนามายังประชาชนในรัฐของตน ซึ่งจะเป็นปัญหาในเรื่องเสรีภาพในข่าวสารต่อไปในอนาคต

มติข้อที่ ๓ (c) เรียกร้องให้มีการสร้างหลักการเกี่ยวกับการสำรวจโลกจากอวกาศเพื่อที่รัฐทั้งปวงจะได้มีโอกาสรับทราบข้อมูลที่ได้รับจากดาวเทียมที่ทำการสำรวจโดยเท่าเทียมกัน และในขณะเดียวกันก็จะไม่กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของประเทศที่ถูกสำรวจ ในปัจจุบันการสำรวจโลกโดยใช้ดาวเทียมหรือที่เรียกว่า Remote Sensing Satellite (RSS) นั้น คณะทำงานของสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความว่า หมายถึงการตรวจสอบธรรมชาติและสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ ปรากฏการณ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของโลกโดยวิธีการสังเกตและการวัดจากสถานีอวกาศที่โคจรรอบโลก สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ใช้ Remote Sensing Satellite โดยในปี ๑๙๗๒ ใช้ Landsat I ในปี ๑๙๗๓ ใช้ Skylab Programme ของ NASA ในปี ๑๙๗๕ ใช้ Landsat II และในปี ๑๙๗๘ ใช้ Landsat C โดยในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ ก่อนที่จะใช้ Landsat I ปฏิบัติการ ประธานาธิบดีนิกสันได้กล่าวต่อที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติว่า สหรัฐอเมริกาพร้อมที่จะเผยแพร่สารสนเทศที่ได้รับจากดาวเทียมดังกล่าวต่อ

ชาวโลกโดยไม่ปิดบัง ต่อมาได้มีการสารสนเทศจาก Landsat I มายัง Earth Resources Centre ที่ Sioux Falls ซึ่งทำให้ ๑๓๐ ประเทศได้มีโอกาสทราบสารสนเทศดังกล่าว ต่อมาในการดำเนินงานตาม Skylab Programme (๑๙๗๓-๑๙๗๕) ของ NASA ได้มีการสำรวจพื้นทวีปอัฟริกา ทำให้พบแหล่งน้ำมัน แร่เหล็ก น้ำ ตลอดจนวิธีควบคุมมลภาวะทำให้อัฟริกาได้รับประโยชน์อย่างมากมาย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้ดาวเทียมจะอำนวยประโยชน์อย่างมหาศาล แต่ประเทศหรือรัฐที่ถูกสำรวจนั้นอาจไม่พอใจที่รัฐอื่นมาทำการสำรวจพื้นที่ของตน ปัญหาจึงมีอยู่ว่าการสำรวจเช่นนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากรัฐที่ถูกสำรวจก่อนหรือไม่ และข่าวสารที่ได้รับนั้นจะเปิดเผยให้ประเทศที่ถูกสำรวจทราบประเทศเดียวหรือจะเปิดเผยให้ประเทศอื่น ๆ ทราบด้วย และการใช้ข่าวสารนั้นจะต้องเคารพสิทธิส่วนบุคคล (Right of Privacy) หรือ ทรัพยสิทธิของรัฐที่ถูกสำรวจหรือไม่ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าหลักในเรื่องเสรีภาพแห่งข่าวสารที่ได้รับจาก RSS ตามร่างมตินี้ไม่น่าจะยอมรับได้ ควรจะต้องมีการกำหนดเงื่อนไข และขอบเขตของการใช้ข่าวสารที่ได้รับจากการสำรวจโดยวิธีดังกล่าวด้วย

มติข้อที่ ๓ (d) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้พลังงานนิวเคลียร์ในอวกาศ ซึ่งในปัจจุบันก็มีปัญหาอยู่ที่ว่าสหภาพโซเวียตได้ใช้อาวุธนิวเคลียร์ คือ ASAT Weapon ต่อต้าน Remote Sensing Satellites และ Communication Satellites ของสหรัฐอเมริกา โดยปกติแล้วการใช้อาวุธนิวเคลียร์ในอวกาศต้องห้ามโดย arm control provision คือ มาตรา ๔ (๑) ของ Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and other Celestial Bodies (1967) แต่สหภาพโซเวียตได้เลี่ยงไปใช้อาวุธคล้ายอาวุธนิวเคลียร์ และอาวุธสงครามอื่น ๆ ในลักษณะของ killer-satellites ซึ่งแม้จะเป็นการใช้อวกาศในทางการทหารก็ตาม แต่การปฏิบัติการดังกล่าวยังไม่มีอนุสัญญาหรือสนธิสัญญาห้ามไว้ จึงน่าจะนำปัญหานี้มาพิจารณาด้วย เพราะปัญหาไม่ได้เกิดเฉพาะการใช้พลังงานนิวเคลียร์ หรืออาวุธนิวเคลียร์ในอวกาศเท่านั้น

มติข้อที่ ๓ (e) ซึ่งต้องการที่จะกำหนดเขตต่อเนื่องระหว่างอากาศและอวกาศในเรื่องนี้จะเป็นปัญหาต่อไปในอนาคต แต่เดิม COSPAR ได้ทำการวิจัยแล้วเห็นว่า เขตอวกาศการจะเริ่มตั้งแต่ ๑๐๐ กิโลเมตร จากระดับน้ำทะเล ทั้งนี้เพราะในความสูงระดับนั้นดาวเทียมจะไม่สามารถโคจรรอบโลกและตกลงสู่พื้นโลกที่ระดับ ๑๐๐ กิโลเมตรนี้ เนื่องจากดาวเทียมต้องโคจรตั้งแต่ ๑๐๐ กิโลเมตร ขึ้นไป จึงมีรัฐต่าง ๆ เสนอให้ถือเอาระดับ ๑๐๐ กิโลเมตรจากระดับน้ำทะเลเป็นเขตอากาศ และจาก ๑๐๐ กิโลเมตร ขึ้นไปเป็นเขตอวกาศ แต่เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๑๙๗๖ รัฐที่อยู่ตรงเส้นอีเควเตอร์ (Equatorial States) ๑๓ รัฐได้ประชุมกันที่กรุงโบโกตา ประเทศโบลิเวีย และได้มีปฏิญญาว่าพวกเขาจะอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือฟากฟ้าขึ้นไปเป็นระยะทาง ๓๖,๐๐๐ กิโลเมตร จากพื้นดิน ทั้งนี้เพราะดาวเทียมที่ส่งขึ้นไปโคจรในระยะ ๓๖,๐๐๐ กิโลเมตรจากพื้นดินตรงรัฐเส้นอีเควเตอร์นั้นจะทำให้เกิดสภาวะหยุดนิ่ง (geostationary orhit) เพราะ ณ จุดนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์อย่างหนึ่งอันเกิดจากธรรมชาติของโลกที่ทำให้ดาวเทียมที่อยู่ตรงจุดนั้นไม่เปลี่ยนแปลงและจะดูเหมือนว่าคงที่มิได้โคจรไปจากรัฐตรงเส้นอีเควเตอร์เลย ทั้งนี้เพราะทั้งโลกและดาวเทียมจะโคจรเป็นอัตราส่วนหรือเป็นสัดส่วนตรงกันพอดี ณ จุดนั้น

ดังนั้น รัฐที่อยู่ตรงเส้นอีเควเตอร์จึงพยายามอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือฟากฟ้าขึ้นไปเป็นระยะทาง ๓๖,๐๐๐ กิโลเมตร จากพื้นดิน

มติข้อที่ ๓ (f) เป็นปัญหาที่ต่อเนื่องกับมติข้อที่ ๓ (c)

มติข้อที่ ๔ ซึ่งเรียกร้องให้มีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการใช้อวกาศโดยสันตินั้น ได้เคยมีการถือหลักการที่ว่าชาติต่าง ๆ ถือว่ามนุษยอวกาศ คือ ฑูตของมนุษยชาติ (Envoys of Mankind) และควรจะได้รับการช่วยเหลือจากนานาชาติ นอกจากนั้น ความเสียหายที่เกิดจากยานอวกาศ เช่น ดาวเทียม หรือหอวิจัยลอยฟ้าที่ตกลงมายังพื้นโลกจะต้องแบ่งเท่ากันระหว่างรัฐเจ้าของยานอวกาศ และรัฐที่ยานอวกาศ นอกจากนั้น ยานอวกาศที่ตกลงสู่พื้นโลกนั้นก็ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์ไม่มีเจ้าของ (res nullius) แต่ถือหลักว่าประเทศที่ส่งยานนั้นขึ้นไปยังคงเป็นเจ้าของอยู่ หลักการอันนี้เป็นหลักการที่ปรากฏอยู่ใน The Outer Space Treaty 1967 แต่ในปัจจุบัน หลักการบางประการ เช่น เรื่องการแบ่งค่าเสียหายระหว่างรัฐเจ้าของ และรัฐที่ยานอวกาศตกนั้น อาจต้องมีการทบทวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหอวิจัยลอยฟ้าที่มีน้ำหนักตั้งแต่ ๑๐๐ ตันขึ้นไป หากตกลงมาบนพื้นดินย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายมากกว่าชิ้นส่วนขนาดเล็ก ๆ ของยานอวกาศ

มติข้อที่ ๕ ไม่มีข้อเสนอแนะเพราะเป็นการเชิญชวนให้รัฐทั้งหลายที่ยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาต่าง ๆ เกี่ยวกับอวกาศเข้าเป็นภาคีเสีย

ปัญหาที่นำมาวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่า เสรีภาพในการใช้อวกาศ และหลักมรดกร่วมกันของมนุษยชาตินั้น การจะต้องใช้และถือโดยมีขอบเขต แต่ในที่สุด แนวโน้มในกฎหมายอวกาศคงจะเหมือนกับกฎหมายทะเลมากขึ้นทุกขณะ เพราะประเทศที่พัฒนาในทางเทคโนโลยีย่อมจะอ้างอำนาจอธิปไตยในการแบ่งเอาทรัพยากรธรรมชาติไปมากขึ้น ส่วนประเทศด้อยพัฒนาก็จะตั้งเงื่อนไขมีให้ประเทศที่พัฒนาในทางเทคโนโลยีทำการสำรวจและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่ได้รับจากดาวเทียมได้อย่างเสรี การกำหนดขอบเขตเรื่องเสรีภาพในอวกาศนี้คงจะต้องมีการประชุมอีกหลายครั้งกว่าจะเป็นที่ยุติกันได้เช่นเดียวกับปัญหากฎหมายทะเล

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรกฎาคม ๒๕๒๒